

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 23. — Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

4. Давыдов В.В., Слободчиков В.И., Цукерман Г.А. Младший школьник как субъект учебной деятельности // Вопросы психологии. — 1992. — № 3-4. — С. 14-19.
5. Зак А.З. Развитие теоретического мышления у младших школьников. — М.: Педагогика, 1984. — 152 с.
6. Захарова А.В., Боцманова М.Э. Особенности рефлексии как психологического новообразования в учебной деятельности // Формирование учебной деятельности школьников / Под ред. В.В. Давыдова, И. Ломпшера, А.К. Марковой. — М.: Педагогика, 1982. — 216 с.
7. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника. (Системний підхід) — К.: Стилос, 2000. — 336 с.
8. Психологическое развитие младших школьников: Экспериментальное психологическое исследование / Под ред. В.В. Давыдова. — М.: Педагогика, 1990. — 160 с.
9. Репкин В.В. Что такое развивающее обучение // Начальный этап развивающего обучения русскому языку в средней школе. Концепция и программа / Под ред. В.В. Репкина. — Томск: Пеленг, 1992. — Вып. 2. — С. 5-12.
10. Семенов И.Н., Степанов С.Ю. Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвитии личности // Вопросы психологии. — 1983. — №2. — С. 35-42.
11. Слободчиков В.И., Цукерман Г.А. Генезис рефлексивного сознания в младшем школьном возрасте // Вопросы психологии. — 1990. — №3. — С. 25-36.
12. Цукерман Г.А. Условия развития рефлексии у шестилеток // Вопросы психологии. — 1989. — №2. — С. 39-46.
13. Цукерман Г.А., Мастеров Б.М. Психология саморазвития. — М.: Интерпракс, 1995. — 288 с.

Одержано редакцією 06.05.2002.

УДК: 37. 025: 82
ІВАНОВА

Л.І.

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СИСТЕМІ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

“ Шлях, який веде до знань- діяльність” (Б. Шоу)

Ніяка інша галузь знань не в силі розкрити так яскраво й образно внутрішній світ людини і, водночас, впливати на неї, як художня література. Залучення молодших школярів до художньої літератури як до мистецтва, розвиток учнів її засобами - одна з важливих проблем сучасної школи. Тут закономірно постає питання про взаємозв'язок викладання літератури з загальним розвитком особистості.

Вплив літератури реалізується через її сприйняття, Тому важливого значення набувають уроки читання і вся позакласна система набуття літературних знань. Однак, **літературна освіта молодших школярів** це є процес специфічний. З одного боку, він передбачає введення учнів у світ прекрасного, виховання потреби у читанні, інтерес до художнього слова, високі смаки, здатність і вміння естетично і творчо сприймати прочитане, формування загально-людських цінностей. З іншого боку, високу техніку читання, яка є базою для перерахованих вище завдань. Серед педагогічного загалу традиційно склалося, що одним із головних завдань початкової школи є навчити учнів читати. Проте, які змістовні компоненти вкладають у це вміння педагоги? Аналіз практики викладання у початковій школі та результати перевірки читацьких навичок учнів засвідчують досить різне розуміння змісту та завдань вищезазначеного уміння, яке є стержнем початкової літературної освіти. Так, деякі вчителі вчать зливати склади, доводять темп читання до програмових вимог, вважають це уміння за самоціль, інші проводять певну літературознавчу роботу, де навички читання слугують лише міцною основою, – і все цілком залежить від ерудованості педагога, компетентності, можливо бажання.

Варто зазначити, що за останній період про єдину літературну освіту школярів заговорили. Свідченням цього є вихід низки концепцій: “Літературна освіта ”- авт. Скрипченко Н.Ф. та ін., “Літературна освіта молодших школярів” –авт.Джежелей О.В., “Державний стандарт освіти”тощо. Спільним для вищезазначених документів є те, що, по-перше, початкову школу вони вважають базовою, по-друге, – доводять важливість пропедевтичного курсу літературознавчого спрямування.

Разом з тим, процес засвоєння молодшими школярами літературних знань є надзвичайно складним і донедавна був прерогативою змісту навчання середньої ланки. Тому надзвичайно важливо вибрати той єдино правильний шлях, який приведе до досконалої техніки читання і початкових знань з літературознавства, без яких не сформується, на нашу думку, естетично розвинутий читач. Досвід уведення літературознавчої пропедевтики у початкових класах свідчить, що найефективнішою є його організація у системі розвивального навчання.

У даній статті спробуємо довести доцільність впливу розвивального навчання на літературну освіту молодших школярів. Загальновизнаним у педагогіці є таке розуміння розвивального навчання, зміст, методи і форми якого зорієнтовані на закономірності розвитку. Основа розвитку в процесі навчання – це навчальна діяльність, особлива форма активності дитини, спрямована на зміну самого себе як суб'єкта учіння.

У дитини формується потреба у власній реалізації, яка можлива лише за умови **активної навчальної діяльності**. Саме вона забезпечує успіхи учнів, а не здібності – це помічає кожен учитель, а психолог доповнить: немає активності - уповільнюється розвиток головних психічних функцій. У цьому загальному потоці активності проявляються інтереси, схильності. Вони до деякої міри є рівнем розвитку школяра.

Знайомство з працями Л.С.Виготського, Л.С.Занкова Д.Б.Ельконіна, В.В.Давидова, П.Я.Гальперіна, О.М. Леонтьєва, О.К.Дусавицького, Г.А.Цукерман, Г.М.Кудіної свідчать, що ідеї розвивального навчання, покладені до змісту різноманітних курсів літературознавчого спрямування, створюють **умови** для успішного навчання дітей, розвитку особистості дитини, а формування теоретичного мислення є засобом для досягнення освітніх цілей.

Поставлена мета визначає новий зміст, який є системою наукових теоретичних понять, а значить і новий метод навчання, названий **квазідослідницьким** - поняття задаються не у готовому вигляді, не у формі визначень або правил. Дитина наче повторює у процесі вивчення хід і результати відповідного наукового дослідження. Вона стає маленьким ученим, який робить власне відкриття. Майстерність учителя не в тому, щоб доступно і наочно пояснити їй те чи інше літературне поняття, яке лежить в основі аналізу, а у здатності створити такі навчальні ситуації, коли у дитини з'являється **потреба** саме в цьому понятті або способі дії, тоді дитина знаходиться на межі між **знанням і незнанням** (а не навпаки).

Але знання можна отримати в ході прямого навчання, а можна і в результаті внутрішніх процесів, самостійної переробки зовнішніх впливів. При читанні художніх творів іде не просто засвоєння прочитаного, а відбувається взаємодія змісту з досвідом людини, з її уявою, поняттями. В результаті роботи розуму виникають не лише знання, а усвідомлення свого ставлення до твору мистецтва, виникають новоутворення - тобто такі нові літературні знання, які підіймають людину у розвитку: в учнів з'являється здатність до тонкого спостереження, узагальнень, виникають способи опрацювання літературних творів, яких раніше не навчали. І що найцікавіше: зазначені вище інтегративні процеси можуть з'являтися пізніше відповідних педагогічних впливів, тобто іноді складається враження, що виклад матеріалу ніби не знаходить відображення в психіці дитини. Таким чином, результативність літературної освіти завбачуємо не у тій кількості інформації, яку засвоїли учні, навіть не у тих теоретичних узагальненнях, які вони зробили, а передусім, у впливі зазначених факторів на літературний розвиток школярів.

У нашому традиційному навчанні ми часто порушуємо закон мислення, формуючи знання дітей таким чином, щоб у них не виникало будь-яких неясностей. У системі розвивального навчання процес мислення розглядається не стільки як рух від незнання до знання, від незрозумілого до зрозумілого – це лише один бік процесу мислення. Інший бік – у протилежному русі – від зрозумілого, чіткого до незрозумілого, нечіткого, неясного.

Правильно побудований процес мислення характеризується тим, що виникнення неясних знань, питань прискорює, “переганяє” процес формування ясних знань. У цьому суть самостимуляції, саморозвитку процесу мислення. Твір літератури, лише тоді впливає на читача, коли літератор дає можливість теж уявити, доповнити картини, образи з власного читацького досвіду. Від злиття двох досвідів (автора і читача) і народжується, за словами М.Горького, “художня правда” та особлива переконаність мистецтва, якою і пояснюється сила впливу літератури на людей.

Діяльності **мислення** передуює діяльність **спостереження**: вміння отримати факти за допомогою власних органів чуття, первинного читання. В цілому успішний розвиток дитини забезпечується ще і безпосередньо **практичними діями**. Отже, розуміння учителем 3-х змістових ліній **системно-розвивального підходу**, а саме: *спостереження* за літературним матеріалом, *мислення* – абстрагування від цих даних, узагальнення їх, а згодом – *практичні дії*: матеріальний вплив на світ проб його змінити у зв'язку з власними змінами в результаті прочитаного забезпечує літературний розвиток, як міцний фундамент для літературної освіти.

Як бачимо, робота в системі розвивального навчання потребує педагога нового типу, який має володіти глибокими знаннями з психології, що є основою уміння **організувати співпрацю дітей**, у ході якого і відбуваються відкриття та засвоєння понять, і не тільки. Адже головне – навчити спілкування і співпраці одного з одним та з іншими людьми, готувати громадян відкритого суспільства.

Варто зазначити, що художні твори містять у собі величезні знання про світ. Проте ці знання є специфічними, так як література, зокрема, дитяча - це особливий художній спосіб пізнання світу. Читаючи художні твори, діти мають справу не з реальною дійсністю, а заново відтвореною в уяві

письменника і втіленою в художній формі. Кожний письменник бачить навколишнє життя, предмети, події, героїв у своєму поетичному світлі, добираючи такі художні засоби, які допомагають йому зобразити їх так, як він їх відчуває, розуміє. І письменник, і читач створюють світ художнього твору, водночас відчувають себе умовно за його рамками. В результаті такого співтворчого підходу обидва створюють художній образ, що стає можливим за умови особливого діалогу між автором і читачем. Завдання учителя полягає у здатності спрямувати і підтримати змістовний **навчальний діалог** між усіма його учасниками.

Зазначені позиції уможливають для учителя прийняття нової позиції, за якої він здатен сам включитися до діалогу як один із його учасників. Таким чином, його думки, висловлювання, оцінки відкриті для критики іншими.

Система розвивального навчання (РН) не дає готових конспектів чи розробок, а кожний учитель **особисто організовує діяльність учнів** для засвоєння способів аналізу та узагальнення навчального матеріалу.

Позитивні результати, отримані у процесі викладання літератури у системі РН, дають змогу виокремити декілька умов успішного здобуття літературної освіти молодшими школярами:

- Організація діяльності літературознавчого спрямування: повноцінне сприймання твору, набуття теоретико-літературних знань;
- Усвідомлення учителем психологічних механізмів засвоєння навчального матеріалу: процесів спостереження, мислення, практичних дій;
- Управлінсько-педагогічна зосередженість діяльності учителя на створенні навчальних проблемно-пошукових ситуацій;
- Забезпечення відповідного рівня активної навчальної діяльності школярів, спільної роботи (групової, парної);
- Уможливлення на уроці виразу дитячого взаєморозуміння, взаємотворчості, побудови початкових діалогів, співпраці учнів.

Реалізація зазначених вище умов має стати базою для формування у молодших школярів міцних літературних знань, інтересу до літератури, до творчості письменників, разом з тим здатності до взаємодосконалення, саморозвитку, самопізнання, літературознавчої компетентності молодшого школяра. Крім конкретних завдань щодо літературної освіти розвивальне навчання створює реальні можливості для вміння вчитися, вчить пристосовуватись до різних нестандартних ситуацій, формує активну життєву позицію.

Таким чином, літературна освіта у системі розвивального навчання, яка спрямована не лише на розвиток інтелектуальної, але й емоційної сфери, зверненої до душі кожного учня, його переживань, сердечної схвильованості долею того чи іншого персонажа, має збагачувати життєвий досвід дитини, давати доступні історичні відомості, формувати людяне ставлення до дійсності, ставати першоосновою для розвитку, мовлення, виховання художнього смаку, естетичного почуття, утверджувати основи моральності й громадянськості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ельконін Д.Б. Вибрані психологічні праці. – М.: МПА, 1995.
2. Дусавицький О.К. Формула інтересу. – М.: Педагогіка, 1980.
3. Дусавицький О.К. Вивчення процесу особистісного розвитку учнів. – М.: Педагогіка, 1995.
4. Дусавицький О.К. 2x2=? . – М.: Інфолайн, 1995.
5. Цукерман Г. Види спілкування в навчанні. – Томськ: Пелінг, 1993.
6. Ільніков Є.В. Вчитися мислити // Фенікс. – 1999. – №1.
7. Воронцов А.Б. Шляхи розвитку // Фенікс. – 1999. – №3.

Одержано редакцією 30.03.2002.

УДК: 37.036: 159. 922. 7

І.В. ВОРОНЮК

РОЗВИВАЮЧІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Побудова демократичного суспільства з високорозвиненою економікою об'єктивно зумовлює потребу в розвитку значного творчого та інтелектуального потенціалу людини, своєчасного виявлення і подальшого формування творчості і обдарованості. Розбудова української держави на засадах демократизації та гуманізму пов'язана із зміною концептуально-світоглядного ставлення до людини, а саме – з поширенням тенденції усвідомлення сутності людини як людини-творця. За десять років незалежності в Україні визначено нові пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу,

ЗМІСТ

Вступне слово.....	3
Малафійк І.В. Системний підхід у дидактиці.....	4
Коновалова В.Б. Комунікативність як один з виразників системно-розвивального підходу під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.....	9
Шевчук О.А. Системний підхід у реалізації програми “Основи валеології”.....	11
Пеньковська Н.М. Рефлексія як новоутворення молодшого шкільного віку.....	13
Іванова Л.І. Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання.....	16
Воронюк І.В. Розвиваючі психологічні засоби стимулювання творчості молодших школярів.....	18
Єдімент Л.І. Застосування музичних редакторів в умовах системно-розвивального навчання учнів середніх класів.....	21
Поніманська Т.І. Філософсько-педагогічна сутність гуманістичного виховання.....	23
Пальчевський С.С. Розвиваючі основи контролю і оцінки сугестопедичної навчальної діяльності.....	26
Дичківська І.М. Система розвивального навчання О. Декролі як інноваційна педагогічна технологія.....	29
Максим’юк С.П. Суть, передумови та етапи становлення системи розвивального навчання.....	32
Бєлова С.А. Проблеми розвивального навчання в теорії та практиці німецької реформаторської педагогіки початку ХХ ст. (“педагогіка особистості”).....	34
Бандура Р.Р., Рудь Г.В. Розвивальне навчання в історичному аспекті.....	38
Хролець О.І. Виховний і розвивальний потенціал уроків читання.....	41
Мороз Л.В. Проблема засвоєння лексики як розвитку розумової діяльності студентів.....	43
Галатюк Ю.М. Проектування творчої навчальної діяльності з фізики як система дидактичних задач.....	47
Малафійк І.В., Опанасик А.В. Окремі шляхи реалізації продуктивного навчання у системі підготовки майбутнього спеціаліста.....	51
Остапчук М.В., Бабійчук Т.П. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу.....	54
Суботіна Ю.А. Сприйняття геометричних образів учнями 5-6 класів на уроках математики за допомогою візуальних засобів POWER POINT.....	58
Малафійк О.І. Про організаційно-педагогічні заходи з розвитку уяви та образного мислення у школярів на комп’ютерній основі.....	60
Пікалова В.В. Педагогічні можливості використання макроконструкцій у пакетах динамічної геометрії.....	61
Семенюк М.П., Степанюк С.В. Оптимізація корекційного навчання молодших школярів із загальним мовним недорозвитком.....	64
Оксенюк О.В. Духовний розвиток – системоутворюючий чинник гуманітарних знань.....	67
Мунтян С.Г. Методологічний аспект навчання студентів іноземних мов.....	69
Соколовська С.В. Рухливі ігри на заняттях з іноземної мови в дитячому садку.....	71
Редько В.Г. Визначальні тенденції в конструюванні змісту шкільного підручника іноземної мови.....	75
Поривай С.Д. Творчий розвиток особистості школяра засобами музичного мистецтва.....	78
Швидків Г.Р. Дидактичні принципи вокального навчання студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти.....	82
Кіндрат В.К. Проблема сенситивних періодів онтогенезу молодшого школяра у фізичному вихованні.....	85
Вербець В.В. Теоретичні основи формування соціологічної культури молоді.....	87
Фіщук В.Г. В.О.Сухомлинський про самовиховання підлітків.....	90
Терешко Л.В. Актуальність проблеми формування загальнолюдських цінностей особистості.....	92
Цюлюпа С.Д. Культура вільного часу студентів.....	95
Граб О.В. Вирішення проблем освіти у вихованні молоді через організацію дозвілля.....	99
Середович В.В. Розвиток пізнавальної активності молодших учнів на основі поєднання навчання з образотворчою діяльністю.....	101
Степанець Л.І. Удосконалення мовленнєвої діяльності школярів в умовах гурткової роботи школи.....	104
Новоселецький М.Ю., Янцур М.С., Дем’яненко І.О., Федорова І.Л. До проблеми адаптації студентів-першокурсників рівненського державного гуманітарного університету.....	105
Бондаренко М.І. Активізація навчального процесу у вищому навчальному закладі через самостійну роботу студентів.....	113
Сілков В.В. Дякі аспекти створення концепції теоретико-методичних основ особистісно-зорієнтованого навчання математики молодших школярів.....	117
Ікуніна З.І., Трубник І.В. До питання формування розумових операцій у дошкільників при проведенні дидактичних ігор та занять.....	121
Семеног О.М. Формування мовної особистості майбутнього вчителя.....	125
Дронова О.О. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячого малюнка засобами казки.....	130

Іванова А.В. Проблема формування національної самосвідомості молоді в системі розвиваючого навчання.....	134
Огурцова С.В. Особливості занять ліпленням у контексті “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні”.....	137
Джура О.Ф. Основні наукові принципи Б. Яворського у вченні про ладову організацію музичного мистецтва.....	140
Гаврилова Г.П. Літературна підготовка майбутніх учителів-словесників в умовах національного відродження (народознавчий аспект).....	144
Герман Н.В. Безпека життєдіяльності дитини у педагогічних поглядах М.М. Коцюбинського.....	148
Водолага Н.В. Добір методів навчання в роботі з дітьми різного віку.....	150
Ярмак Т.М. Деякі питання підвищення ефективності індивідуальних занять з фортепіано.....	155
Журба Л.В. Навчання домашнього читання англійською мовою на комбінованих факультетах (англійська мова як друга спеціальність).....	160
Георгян Н.М. Ритміка як засіб розвитку рухової культури дітей старшого дошкільного віку.....	166
Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів.....	171
Гумінська О.О. Розвивальне навчання на уроках музики.....	173
Відомості про авторів	177

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Малафіїк І.В.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.08.2002 р. Підписано до друку 31.10.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 25,65. Обл. вид. арк. 26,54. Замовлення № 15/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20